

Kirjallisuuden kääntäjän työnkuvaus

Kirjallisuuden kääntäjä (suomentaja) on taiteenharjoittaja, joka tekee tilaustyötä kirjojen ja lehtien kustantajille, teattereille ja radiolle ym. Päätoiminen kirjallisuuden kääntäjä on freelancer ja tekee töitä useille toimeksiantajille.

Kustannusyhtiö ostaa vieraskielisen kirjan käännösoikeudet ulkomaiselta kirjallisuusagentilta, ottaa kirjan kustannusohjelmaansa ja antaa käännöstyön sopivaksi katsomalleen kääntäjälle. Kustantaja valvoo työtä ja määrää esimerkiksi aikataulun. Palkkio on kertakorvaus eikä riipu kirjan myynnistä. **Toimeksiantaja ei korvaa kääntäjälle mitään tulonhankkimiskustannuksia.**

Kirjallisuuden kääntäjältä vaaditaan hyvää vieraiden kielten ja erinomaista äidinkielen taitoa, erilaisten tyylien ja murteiden hallintaa, laajaa yleissivistystä ja kykyä perehtyä tieteeseen, tekniikan, yhteiskuntaelämän ja kulttuurin eri alojen sanastoon.

Muiden taiteenharjoittajien tavoin myös suomentajan tulot ovat pienet verrattuina kalliisiin työvälineisiin ja muihin tulonhankkimiskustannuksiin sekä henkilökohtaiseen taiteelliseen työpanokseen. Tulonhankintakulut jakautuvat epätasaisesti ja voivat olla suuret myös sellaisena vuonna, jona tulot jäävät vähäisiksi.

Työhuone ja työvälineet

Varsinaisen käännöstyön suomentaja tekee asunnon yhteydessä tai jossain muualla sijaitsevassa **työhuoneessa** (tai työtillassa). Käännöksiä tehdessään kääntäjä käy kirjastoissa ja arkistoissa, kustantamoissa ja eri alojen asiantuntijoiden luona ja ottaa yhteyttä myös ulkomailla asuviin asiantuntijoihin, mistä aiheutuu **matka-, posti- ja puhelinkuluja**.

Kääntäjän **työvälineitä** ovat mm. tietokone kirjoittamiseen ja ohjelmiseen, faksi, puhelin ja matkapuhelin, työtilan konttorikalusteet ja valaisimet. Monet kääntäjät sanelevat tekstin nauhalle, jolloin tarvitaan myös nauhuria. Lisäksi työssä tarvitaan **toimisto- ja tietokonetarvikkeita** (paperia, kyniä, kansioita, levykkeitä ja muita tallennusvälineitä, mustekasetteja yms.). Laajalle käsikirjastolleen kääntäjä tarvitsee **kirjahyllyjä**, ja hyvä **työtuoli** on työn teon perusedellytys. Kalliit työvälineet on myös **vakuutettava**.

Kääntäjällä täytyy olla hyvä **käsikirjasto**: yksi- ja kaksikielisiä sanakirjoja (myös elektronisia), sanastoja, eri alojen oppi- ja hakuteoksia, kieleen ja kääntämiseen liittyvää ammattikirjallisuutta. Koska kääntäjän on pidettävä vieraiden kielten ja äidinkielen taitonsa ajan tasalla ja kehitettävä koko ajan ammattitaitoaan, hän tarvitsee omaan alaansa liittyviä ja yleissivistäviä **ajankohtaisjulkaisuja, sanoma- ja aikakauslehtiä**, joista löytyvät uusin tietous ja terminologia. **Internet-yhteys** ja **sähköposti** ovat välttämättömiä apuvälineitä tietoja ja erikoistermejä etsittäessä.

Yksi kääntäjän tarpeellisimmista työvälineistä on **tietosanakirja** (nykyään usein elektroninen), niin kotimainen kuin ulkomainenkin, sillä kääntäjän on tunnettava asioiden taustat ja oivallettava yhteydet, jotta hän osaa tehdä oikeita käännösratkaisuja ja valita osuvia ilmaisuja. Myös kaunokirjallisuuden kääntäjä joutuu usein perehtymään tieteeseen ja tekniikan aloihin, ja perustiedot hän saa tietosanakirjoista.

Kehittääkseen tyylijatuaan ja kielellisten vivahteiden ymmärtämystä ja oppiakseen noudattamaan eri tyyliillä kirjoittavien kirjailijoiden ilmaisutapaa kääntäjän on seurattava aktiivisesti myös koti- ja ulkomaista **kaunokirjallisuutta**.

Lehtien ja kirjallisuuden seuraaminen on kirjallisuuden kääntäjän parasta **ammattikoulutusta**, ja hänen on itse huolehdittava ammattitaitonsa säilyttämisestä ja kehittämisestä. Tässä auttavat koti- ja ulkomaiset **kieli- ja ammattikurssit**. Kirjallisuuden kääntäjä tekee taiteellista työtä ja tarvitsee virikkeitä, ja kotimaahan ja ulkomaille suuntautuvat **opintomatkat** ovat paitsi tiedon myös herätteiden hankintaa. Matkustaminen on kääntäjälle tärkeää. Opintomatoillaan kääntäjä oppii arkikieltä, slangia, mainoskieltä, näkee televisio-ohjelmia sekä tutustuu eri maiden tapa- ja ruokakulttuuriin. Näin hän osaa tehdä eri miljööt ymmärrettäviksi suomalaisille lukijoille.

Ulkomaisten kirjailijavierailuiden ja muun kansainvälisen yhteistyön takia kääntäjä saattaa joutua maksamaan **edustuskuluja**. Myös asiantuntija-avun joutuu usein korvaamaan esim. tarjoamalla lounaan.

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto –
Finlands översättar- och tolkförbund ry

Kääntäjä voi toimia myös kustannustoimittajan apuna oman kielialueensa kirjallisuuden tuntijana ja tehdä ehdotuksia suomennettaviksi sopivista kirjoista. Hänen pitää seurata kielialueensa kulttuuria ja kirjallisuutta lukemalla säännöllisesti muun muassa kohdemaiden **sanoma- ja kirjallisuuslehtiä**.

Suomentaja tarvitsee lakisääteisen **yrittäjäeläkkeen** lisäksi myös **tapaturmavakuutuksen**.